

Kuupäev: 18.09.2017

Teema: Interneti rehitsemise seire 2017 (GPEN Sweep)

Andmekaitse Inspektsiooni viis koostöös Üleilmse Andmekaitseasutuste Võrgustikuga GPEN (Global Privacy Enforcement Network) läbi seire teemal, kuidas inimestel on kontroll oma isikuandmete¹ üle. Tegemist on viienda privaatusõigusega seotud seirega, mis on GPEN-i eestvedamisel läbi viidud.

Inimesed väärtustavad kontrolli oma isikuandmete ning nende kasutamise üle. Samal ajal areneb tehnoloogia ning interneti-maailm järjest edasi. Nendes arengustes on üks osa ka isikuandmed ning nende kasutamine. Seetõttu on järjest enam vaja luua selgust ja tasakaalu õigusnormidest tulenevate nõuete ning inimese privaatsuse vahel. Üks olulistest vahenditest on teadliku nõusoleku kasutamine internetikasutajate andmete töötlemisel. See annab sel juhul aimu, mis teavet inimese kohta kogutakse, miks seda kogutakse, kuidas kogutud andmeid töödeldakse, kasutatakse ning edastatakse või avaldatakse ka teistele isikutele. Sellele asjaolule on kasulik mõelda ka 2018. maist jõustuva isikuandmete kaitse üldmääruse² valguses, kuna järjest enam nõutakse isikuandmete töötlemise osas läbipaistvust ning selgust.

Isikuandmete kaitse seaduse § 6 kehtestab isikuandmete töötlemise põhimõtted ning nimetatud paragrahvi punktides 2, 3, 6 ja 7 on sätestatud:

- eesmärgikohasuse põhimõte – isikuandmeid võib koguda üksnes määratletud ja õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning neid ei või töödelda viisil, mis ei ole andmetöötlemise eesmärkidega kooskõlas;
- minimaalsuse põhimõte – isikuandmeid võib koguda vaid ulatuses, mis on vajalik määratletud eesmärkide saavutamiseks;
- turvalisuse põhimõte – isikuandmete kaitseks tuleb rakendada turvameetmeid, et kaitsta neid tahtmatu või volitamata töötlemise, avalikuks tuleku või hävimise eest;
- individuaalse osaluse põhimõte – inimest tuleb teavitada tema kohta kogutavatest andmetest, talle tuleb võimaldada juurdepääs tema kohta käivatele andmetele ja tal on õigus nõuda ebatäpsete või eksitavate andmete parandamist.

Seire eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas ettevõtted annavad teavet oma kaupade ja teenuste kasutajatele, mida nende kasutajate isikuandmetega tehakse ning kuidas on neil võimalik oma õigusi kasutada (ennekõike enda andmete kustutamisel). Sel korral seirati ehituskaupu pakkuvaid internetipoode (e-ehituspoode), kuna järjest suureneb trend osta kaupu internetipoest ning ehitusalaseid kaupaid ja tooteid läheb pea igal inimesel igapäevaselt vaja (nt kui toimub oma kodu renoveerimine või isegi sisustamine). Varasemalt on Andmekaitse Inspektsioon koostanud e-kaupmeestele ka [juhendmaterjali](#), milles on koondatud põhilisemad nõuded, mida e-kaupmees peab järgima turvalisel isikuandmete töötlemisel e-poes.

Kokku seirati 21 e-ehituspoodi, kelleks olid järgmised ettevõtted: Astri Internet OÜ (www.astri.ee); Baumax Eesti OÜ (www.baumax.ee); Floyd OÜ (www.floyd.ee); Hammerjack OÜ (www.hammerjack.eu); Hansakaupmees OÜ (www.hansakaupmees.ee); OÜ Virk (www.heamajapood.ee); ILTIKALI UÜ (<http://www.iltikali.eu/et/e-pood>); INTERBAUEN OÜ (www.interbauen.ee); Ehituslogistik OÜ (www.nael.ee); PUUMARKET AS (www.puumarket.ee); Shoppa OÜ (www.shoppa.ee); Smart Walls OÜ (www.smartwalls.eu); AS TEVO KAUP (www.tevokaup.ee); Tööriistamaailm OÜ (www.tooriistamaailm.ee); Bauhof Group AS

¹ Isikuandmete kaitse seaduse § 4 lõike 1 kohaselt on isikuandmeteks mis tahes andmed tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, olenemata sellest, millisel kujul või millises vormis nimetatud andmed on.

² Lisainfot selle kohta: <http://www.aki.ee/et/eraelu-kaitse/euroopa-andmekaitse-reform>.

(www.bauhof.ee); Decora AS (www.decora.ee); EHITUSKAUBANDUS GRUPP OÜ (www.ehituskaubad.com); ML Järelevalve OÜ (www.ehituskaup.com); Soosing OÜ (www.ehituskaup24.ee); AS Kesko Senukai Estonia (www.k-rauta.ee); TV Online OÜ (www.otse24.ee).

Seire viidi läbi 26.05.2017 ning selles seirati e-ehituspoodide kodulehtesid, et uurida, millist teavet inimestele nende isikuandmete töötlemise kohta antakse – nt privaatsuspoliitika või muud asjakohased selgitused, kui isik peaks oma ostu teostama. Privaatsuspoliitika osas vaadati, kuidas lihtne on seda leida, kui selge ja arusaadav on see kasutajale ning mis teavet antakse isikuandmete töötlemise kohta: nt mis andmeid kogutakse, mis eesmärgil seda tehakse, kolmandatele isikutele andmete väljastamise või edastamise tingimused, kas inimestele antakse teavet nende andmete säilitamise kohta. Samuti kontrolliti, kuidas on võimalik saada enda isikuandmetele juurdepääs ning neid kustutada.

Ebapiisav või üldse puuduolev privaatsuspoliitika või sellekohane teave ilmnes 15 e-ehituspoel. Sageli olid need selgitused ka liigagi üldiselt esitatud. Samas oli ka e-ehituspoode, kus oli vägagi põhjalikult selgitatud andmekaitse ja privaatsusega seotud aspekte – nt osana e-ehituspoel kasutustingimustes või üldse eraldiseisvalt välja toodud privaatsustingimustena. Samuti tasub mõelda, kui lihtsalt on privaatsustingimused kättesaadavad – nt ühe e-ehituspoel korral oli võimalik nendega tutvuda alles ostu tegemise hetkel.

20 e-ehituspoodi ei andnud piisavalt selgitusi, kuidas kasutajate andmeid hoitakse: nt kas need on turvaliselt hoitud (sh milliseid meetmeid on kasutusele võetud isikuandmete kaitseks) ja/või kas nende isikuandmeid hoiustatakse üldse Eesti Vabariigis või mõnes teises riigis. Samuti ei olnud kõigil e-ehituspoodidel kasutusel turvaline ühendus (ehk https). Samuti ei olnud alati e-ehituspoodi sisenemiseks vajaliku parooli osas kohaseid reegleid parooli tugevuse osas (nt kui pikk see peab olema ning mis tähemärke peab ta sisaldada).

17 e-ehituspoodi ei andnud piisavalt teavet, kas ja kellele võidakse kasutajate andmeid jagada ja väljastada. Näiteks toimub isikuandmete edastamine siis, kui e-ehituspood annab teises ettevõttes olevale kullerile kasutaja kontaktandmed, et viimane saaks kasutajale tema kaupa kohale toimetada. Selles olukorras on kuller seaduse mõistes volitatud töötaja ning sel juhul on vajalik, et kasutajale antakse eelnevalt teavet selle kullerfirma nime ja kontaktandmete kohta.

Üks oluline nõue isikuandmete töötlemisel on, et neid ei säilitataks ebamääraselt kaua – kui soovitud eesmärk on saavutatud, siis tuleb isikuandmed kas kustutada või blokeerida, kui just mõnest õigusaktist ei tulene kohustus isikuandmeid veel säilitada. Selle toiminguga peab e-ehituspood ise teostama. Kui arvestada asjaolu, et kasutaja isikuandmeid kasutatakse ennekõike tema nõusolekul, siis on kasutajal õigus võtta igal ajal enda nõusolek tagasi ning nõuda enda isikuandmete kustutamist. Seires selgus, et 15 e-ehituspoodi ei andnud piisavalt selgitusi või teavet, kuidas kasutaja saaks endaga seotud andmed ära kustutada e-ehituspoest.

Hea näitena võib tuua näiteks lahendust, kus kasutaja impulssostu teostamisel küsiti ainult seda teavet, mis oli vaja tellimuse täitmiseks: kui saadeti läks pakiautomaati, siis ei küsitud kasutaja kodust aadressi. Samas oli seires ka e-ehituspood, kus oli kohustuslik koguda kasutaja telefoninumber ja kodune aadress, kuigi kasutajal oli võimalus ka ise oma kaubale järgi tulla.

Näitena võib tuua ka eraldi nõusoleku võtmist otseturustuslike teadete saatmiseks. Rõhutame, et selline nõusolek ei tohi olla eeltäidetud, vaid kasutaja peab selle ise valima ning see ei tohi olla e-ehituspoel üldtingimuste osa. Seetõttu tuleb eristada e-ehituspoel kasutajatingimustega (sh kui need sisaldavad ka isikuandmete töötlemise nõudeid) nõustumist ning otseturustuslike teadete saatmiseks antavat nõusolekut.

Arvestades seire tulemusi soovitame e-ehituspoodidel täiendada oma kodulehekülgedel olevat teavet kasutajate isikuandmete töötlemise osas. Sel moel tehakse läbipaistavamaks see, kuidas e-ehituspood oma kasutajate isikuandmeid töötleb. Sellise teabe esitamine mõjutab ka e-ehituspoe avalikku kuvandit ja usaldusväärset.

Koostaja: Raavo Palu